

se pa srednji verh zmiraj višji pustí, se ne more listje in sneg ali led nabirati, in drevó ne more gnjiti tako.

Pri vodah, potokih, ribnikih, mlakah, v mokrotnih krajih sploh, pri in po travnikih verbe rade rastejo, naj bolje pa se sponašajo na nepremokrem kraju; v golem pesku se pri veliki vročini rade posušijo, in v premokrem počasi rastejo. Na krajih, povodnji podverženih, kjer se kmali voda odteče, se dobro sponašajo. Na takih je vendar bolje, da verbe stojijo, kakor pa celó nič. Kraj brez drevja je žalosten in pust. Povsod drevje raste, samo da se vsakemu pripraven kraj odloči.

Sadno drevje raste le v suhi zemlji, in večidel če bolja je, bolj veselo raste; jagnjed ali topolka v mokroti in slabem pesku, verba na travnikih in mokrotnih krajih. Kdor ima velik travnik, naj si ob grabnu in pri mlakah verb zasadi. Če je pa velik travnik, se utegne primerno razdeliti in po verstí verbe nasaditi, le od poldanske strani naj verbe ne stojijo, da niso na poti, kadar se merva suši. Ko se prvič verbe obsekujejo, se mora deblo za 10 čevljev visoko pustiti, nižje veje po deblu pa naj se oklestijo. Če se nižje veje po deblu zmiraj trebijo, se skorja preraste in nobenih vej več ne poganja, in tako se le visoki verhovi dobijo. Na tako vižo ravno tako lepa trava pod verbami raste, kakor drugod po travniku. Ob košnji se lahko trava na sončni kraj spravi.

V nekterih krajih so derva drage, pa vendar ni ne drevesa ne na travnikih, ne v mokrotnem, ne na pešenem kraju. Naj vsaki stori, kolikor more; kmali se bo veliko povsod storilo, kmali se bo vsaki nad svojim delom veselil. Z.

Konjsko meso — živež človeški.

Poslednji zvezek dunajskega časopisa „Vierteljahresschrift für wissensch. Veterinärkunde“ pod naslovom „das Pferdefleisch als Nahrungsmittel für den Menschen“ popisuje vse od konca do kraja, zakaj in kako so začeli na Dunaji v mesnicah konjsko meso sekati in ga v živež ljudem prodajati. Takole piše:

Čedalje dražje goveje meso, in sicer tako drago, da ubožniše ljudstvo si ni moglo več kosčka mesa kupiti, je sprožilo pametno misel: kaj, ko bi se konjsko meso upeljalo v mesnice? Družtva zoper terpinčenje živali so se lotile te naloge, in njim, posebno pa dr. Wildner Maithsteinskemu na Dunaji, gré hvala, da je c. k. ministerstvo notrajnih opravil že 21. okt. 1850 očitno oklicaló, da konjsko meso je pripravno za živež človeški, in da je razglasilo ostro postavó, kakošni konji se smejo klati, kakošni pa ne: ali če jih ni drugzega kot kost in koža ali če so smerkovi, červivi, smolikavi, ali če imajo kakoršno koli notranjo ali unanjo bolezen, po kateri se drob spremeni, kri spridi itd., — da živi in zaklani se imajo kakor goveda po zvedenih živinozdravnikih ogledavati itd. V Döblingu blizu Dunaja se je odperla prva mesnica za konjsko meso; cena mu je bila za prednje čertí po 5, za zadnje po 6 kr. funt. Na Dunaji (v predmestjih) so sedaj že 4 konjske mesnice, na kmetih blizu Dunaja pa tudi ena. Dunajski magistrat po zaslišanji dunajske policije daje dovoljenja za napravo konjskih mesnic, ki morajo ločene biti od družih navadnih, da se namesto govedine ne prodaja konjsko meso, ki je po unanji podobi govejemu zlo podobno. Naj gotovši razložek je loj in mast; pri goveji živini je bolj beljkasta, pri konji rumenkasta (pomerančne barve); pri goveji živini je bolj terda, pri konjih bolj mehka. Meso goveje je bolj rudeče, konjskega rudeča barva cika na plavkasto; ko se je goveje meso shladilo v zaklani živini, se ošlata bolj čversto kakor konjsko. Od zaklanega konja se dobí okoli 3 cente in pol do 4 cente mesa.

Na Dunaji v mesnicah zaklani in prodani konji so bili ali slepi, hudobni, nadušljivi, nori (Koller), in taki, ki so si noge zlomili ali ki so tako čotasti, da niso bili za vprego.

Nikoli ni povžito meso nobenemu škodovalo. Če je meso prav stare izdelane merhe, se vé da je terdo in kitavo, kakor da bi človek golo kožo jedel; al takošno bi tudi bilo goveje, če bi vola ali kravo vpregali 15 ali še več let. Če je pa konj bil v dobrih rokah, je konjsko meso dobro, mehko, lahko prebavljivo.

Konjsko meso, naj je kuhano, pečeno ali kakor koli napravljeno, se ne loči došti od govejega. Pri kuhanem mesu konjskem je le rumena mast bolj očitna. Juha (župa), če je napravljena tako kakor goveja, se ne loči od goveje celó nič; ravno tako čista in okusna je; le na to ima kuharica gledati, da, kadar konjsko meso kuha, juhi večkrat pene posnema. Tudi posušeno konjsko meso se ne loči od govejega, ravno to veljá od konjskega jezika; posebno dober je; le spodnji del, kjer ga je več let berzda tišala, je tako terd, da se mora odrezati. Možgani, jetra, vranica in serce so tako dobri kakor goveji. Ledíce pa niso dobre zato, ker preveč diše. Tudi pljuča in čeva niso za vžiti, pljuča so tako grobe in terde, da so komaj za zgristi, čev bi pa tudi zlo lačen človek ne spravil doli, — oboje prodajajo za živino. Klobase se dajo iz konjskega mesa prav dobre napraviti.

Iz vsega tega je očitno, da je konjsko meso ravno tako zdravo, in tudi tečno in dobro kakor goveje, ako se namreč le po postavi za mesnico pripušeni konji koljejo. V mesnicah je s konjskim mesom le ta sitnost, da se hitro zlo posuší in tudi začernelo barvo dobí, če leži na zraku (ljuftu) — tedaj ne more tako dolgo ležati kakor goveje.

Starozgodovinske čertice

O ženskem imenu CAVRV. (Konec.)

Memogredé še eno ime na koroških kamnih omeniti hočem. Na kamnu pri sv. Vidu izkopanem je po berilu Muratoria ¹⁾ pisano: „C. CEPINIVS ex voto posuit“.

Cepin je po koreniki in obliki čistoslovensko ime iz „kopam“, spremenjeno iz „cepam“. Kopati izvorno pomeni: sekati, hacken, hauen, litevski: kapôti, letski: kapat, hacken, hauen, v pruskem jeziku se najde: enkopts, sepultus; pomen kopati = fodere je toraj že prenešen. Obilo imen na noriških kamnih Seccius, Seccia, nam razjasnujete domači Cepinius in Capatius = nemškim imenom Hacker in Gruber. V napisu, v katerem se ime Capatius nahaja, je še eno slovensko ime. Ves napis se glasi takole: „Titus Julius CONDOLLI filius CAPATIVS. Miles cohortis Montanorum Primae Stip. XXX.“ ²⁾

Tukaj vidimo ime Kondol = Pesek, Pesjak, poljski: kundel, kadel (beri kondel) = pes, gotiški hunds, gerški *zwov*, gornjo-nemški hunt, staronordiški hundra, švedski hynda, pes, estniški hunt = lupus, volk, finiški hurta, volk, litevski kurtas, poljski chart, slov. hert, ert, Windhund; cimriški v višebroji: cown, kornski cên, bretanski ki, gädhelski cû, plural coin, litevski szu, letiški suns, albanski ken, sanskritski shvan, shun (čvan, çun), zendski shpa (çpa), slovenski po prestavi čerk pas, pes, iz shun je slov. šcene, šene, latinski canis, ruski konura ³⁾, Hundestall, gotlandski kusse, welp, volk, slov. kusa, Hündin, kuzla, psica, kužej, psiček, kuna, Marder. Canis in canis lupus se v različnih indoevropskih poznamlovanjih stikata ⁴⁾. Rodbine z imenom Kondol še živijo v celjski okrajni.

Ime žensko COUNA se najde na kamnih starega Viruna. Spominik je Senecii COUNI postaviti dal TERTI-

¹⁾ Muratori str. 980. Nr. 3.

²⁾ Gruter str. 545 Nr. 10.

³⁾ Da so stari Slovenci tudi izraz kan, kon = pes poznali, pričujejo imena sel in vesi Kaniža na Oggerskem, Kaniža, predmestje v Petuji, Kaniža, srenja jareninske fare v slovenskih gorinah. Slednja srenja se v listinah 16. in 17. stoletja zmiraj nahaja pod imenom Kaniža, dnešnji den pa ji ljud rajši pravi Pesika.

⁴⁾ Glej Diefenbach „Vergl. Wörterbuch der goth. Sprache“ vox Hunds.